

Respons

Makedonia: Yrkesutdanning

Problemstilling/spørsmål:

- Hvordan er yrkesutdanning organisert og hvilket utdanningstilbud finnes i Makedonia?

Generelt om utdanning

Utdanning i Makedonia reguleres blant annet av lov om grunnskoleutdanning (1995, med senere endringer), lov om ungdomskoleutdanning (1995, med senere endringer) og lov om yrkesutdanning (2006, med senere endringer). Utdannings- og vitenskapsdepartementet har det overordnede ansvaret for all utdanning i Makedonia (UNESCO 2010/2011, s. 2-3).

Grunnskoleutdanningen er 9-årig og obligatorisk for alle barn i alderen seks til femten år. Etter fullført grunnskole kan elevene velge blant følgende videregående studier (UNESCO 2010/2011, s. 7):

- Allmennfaglig studieretning ved generelle eller spesialiserte (språk eller vitenskap/matematikk) gymnas
- Kunst-, musikk og ballettskole
- Yrkesfaglig skole

Informasjon utgitt i 2009, viste at omtrent 40 prosent av elever etter fullført grunnskole valgte å fortsette med 4-årig gymnasutdanning, mens litt over 50 prosent valgte 4-årig yrkesutdanning. Den øvrige prosentandelen som fortsatte med utdanning etter fullført grunnskole, var fordelt på 2- eller 3-årige yrkesfaglige studieretninger. Statistikken nevner ikke prosentandelen elever som eventuelt valgte kunst-, musikk og ballettstudier, men Landinfo tør anta at dette utgjør et moderat antall elever som er inkludert i yrkeskolekategoriene (Feiler, Holmes & Viertel 2009, s. 5).

Yrkesutdanning

Det er etablert to organer med spesielt ansvar for yrkesutdanning: Rådet for yrkesutdanning og opplæring (Council for Vocational Education and Training) og Senteret for yrkesutdanning og opplæring (Centre for Vocational Education and Training). Begge disse er underlagt Utdannings- og vitenskapsdepartementet. Rådet har blant annet ansvar for å fremme strategier

Respons Makedonia: Yrkesutdanning

for yrkesutdanning ovenfor departementet, mens Senteret for yrkesutdanning er gitt mandat til å utforme det yrkesfaglige utdanningstilbudet. Det er også dette senteret som definerer standarder og pensum for alle de ulike yrkesfaglige studietilbudene (UNESCO 2010/2011, s. 4).

De yrkesfaglige skolene tilbyr elevene undervisning i generelle fag og yrkesfag (både teoretiske og praktiske). Eksempelvis vil omtrent 40 prosent av undervisningen i den 4-årige utdanningen være i generelle fag, mens den øvrige tiden er avsatt til det yrkesfaglige pensumet (UNESCO 2010/2011, s. 14).

Senteret for yrkesutdanning og opplæring opplyser (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013) at det finnes fire ulike yrkesfaglige studietilbud eller program:

- 4-årig teknisk utdanning
- 3-årig fagutdanning
- Yrkesopplæring (inntil 2 år), som gir praktisk kunnskap og ferdigheter for ulike bransjer
- Etterutdanning (utdanning etter videregående skole, med varighet fra 6 måneder til 2 år)

4-årig teknisk utdanning

Ved slutten av studiet kan elevene ved den 4-årige yrkesutdanningen velge om de vil ta den statlige avgangseksamenen (*state matura, også kalt matura*), som kvalifiserer dem til videre universitetsutdanning, eller om de eventuelt vil ta en mindre avansert avgangseksamen, som gir diplom for fullført studie (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013; UNESCO 2010/2011, s. 14). Eksamensformene er forklart nærmere nederst i responsen.

Det er 14 studieretninger innenfor den tekniske utdanningen, som omfatter omtrent 50 ulike fagkombinasjoner. Skjema nedenfor inneholder en oversikt over studieretninger og fag som ifølge Senteret for yrkesutdanning og opplæring er tilgjengelige per i dag (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013).

Landinfo bemerker at flere av kategoriene inneholder terminologi som ikke samsvarer med norske fag eller fagkombinasjoner. For å gi et inntrykk av omfanget av studier og fag, har vi allikevel inkludert samtlige termer som Senteret for yrkesutdanning og opplæring har oppgitt, og slik oversetter (oversettelse ved Sentral oversettertjeneste) har presentert dem:

Studieretning	Fag
Geologi, gruvedrift, metallurgi	Geologisk gruvetekniker, metallurgisk tekniker
Byggebransje, landmåling	Arkitektonisk tekniker, landmålingstekniker, bygningstekniker
Grafisk	Grafisk tekniker
Økonomisk-juridisk og handel	Sekretær (kontorkunnskaper), økonomimedarbeider, juridisk medarbeider, ansvarlig for handel og markedsføring
Elektroteknisk	Elektrotekniker/energetikk, elektrotekniker for elektronikk og telekommunikasjon, elektrotekniker for datateknikk og automatikk

Respons Makedonia: Yrkesutdanning

Helse	Tanntekniker, helsesøster, medisinsk laboratorietekniker, farmasi laboratorietekniker, fysioterapitekniker
Jordbruk og veterinær	Veterinærtekniker, vindrueplanter- og vintekniker, gårdsdrift, hortikulturtekniker, agro management
Pleie	Tekniker for kosmetikk, tekniker for optikk
Maskinbransje	Biltekniker/mekatroniker, maskintekniker, maskin/energetikk tekniker, maskin/flytekniker, tekniker for datastyresystemer
Trafikkbransje	Tekniker for veitrafikk, maskinfører for diesel og elektriske transportkjøretøy, tekniker for transport og spedisjon
Tekstil- og skinnbransje	Konfeksjonstekniker, tekstiltekniker, skotekniker, konfeksjon dataoperatør
Hotell- og reiseliv	Hotell- og turistfag
Kjemisk-teknologisk bransje	Kjemisk-teknologisk tekniker, ernæringstekniker, tekniker for produksjonsprosesser, ernæringsfysiolog
Skogbruk og bearbeiding av ved	Møbel- og interiørtekniker, tekniker for bearbeidelse av ved, skogbrukstekniker og landskapsarkitekt
Praktisk kunstutdanning	Klesdesign

3-årig fagutdanning

Elevene ved den 3-årige yrkesutdanningen kan avslutte studiene etter tre år og avlegge en mindre kompleks avgangseksamen enn *state matura*. De mottar da et diplom for fullført studie, som kvalifiserer for arbeid. Elevene kan også velge å fortsette å bygge på studiet med ett år av den 4-årige tekniske utdanningen. Landinfo forstår det slik at elever som velger et slikt påbyggingsår, vil være kvalifisert til å ta den statlige avgangseksamenen (*state matura*) og få diplom for fullført statlig eksamen (som kvalifiserer til videre universitetsutdanning).

Senteret for yrkesutdanning og opplæring opplyser at interessen for den 3-årige fagutdanningen minsker for hvert år, blant annet fordi fagplanene for studiene er fra 1989 og utdaterte sett hen til behovene i dagens arbeidsmarked. Det forespeiles en reform av fagutdanningen fra neste skoleår (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013).

Oversikten nedenfor viser de 15 studieretningene og tilhørende fag som er tilgjengelige per dags dato (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013). I likhet med oversikten for den 4-årige utdanningen, bemerker Landinfo at selv om flere av kategoriene inneholder terminologi som ikke samsvarer med norske fag eller fagkombinasjoner, har vi inkludert samtlige termer som Senteret for yrkesutdanning og opplæring har oppgitt, og slik oversetter (oversettelse ved Sentral oversettertjeneste) har presentert dem:

Studieretning	Fag
Tekstil- skinn	Konfeksjon
Landmåling /byggebransje	Tørrmontasje, fasademurer
Jordbruk/veterinær	Det finnes ingen aktive utdanningsprofiler
Kjemisk-teknologisk	Baker, produsent av kjemiske og kosmetiske produkter

Respons Makedonia: Yrkesutdanning

Ernæring	Bearbeiding av korn, mel, sukker Bearbeiding av kjøtt og melk
Grafisk	Det finnes ingen aktive utdanningsprofiler
Hotell og reiseliv	Kelner, kokk, konditor
Pleie	Frisør, kosmetiker, manikyr, pedikyr
Maskinbygging	Maskinmekaniker, konstruksjonsmekaniker, bilmekaniker, installatør av vannanlegg, sveiser, bearbeiding av metall, maskinist for termoenheter
Bilteknisk	Bilelektriker, karosserimekaniker
Geologi, gruvedrift og metallurgi	Gravemaskinfører
Skogbruk og bearbeiding av ved	Møbler, tapeter og dekorasjon, utskjæring
Elektroteknisk	Bilelektriker, elektroinstallatør og montør, elektromekaniker, elektromekaniker til elektroniske enheter, elektromekaniker til telekommunikasjon, elektromekaniker-GTZ (ukjent forkortelse)
Økonomisk-juridisk og handel	Det finnes ingen aktive utdanningsprofiler med tre års varighet
Helse	Det finnes ingen aktive utdanningsprofiler med tre års varighet

Yrkesopplæring

Både elever med fullført grunnskole og elever som ikke har fullført grunnskole, kan delta i denne yrkesopplæringen. Elevene må ha fullført minst syv av ni års grunnskole for å kunne bli tatt opp. En elev uten allerede fullført grunnskole kan bruke disse to årene med yrkesopplæring til å fullføre grunnskolen. Etter avsluttende eksamen utdeles et diplom for fullført yrkesopplæring.

Senteret for yrkesutdanning og opplæring (Den norske ambassaden i Skopje, e-post 2013) opplyser at det ikke har vært særskilt interesse for dette studiet i løpet av de siste ti årene.

Kort om *state matura* og diplomer

Avhengig av studiets lengde og valg av avgangseksamen, leder yrkesutdanningene til enten den omtalte statlige avgangseksamenen, *state matura*, eller til et diplom eller annen attestering på fullført utdanning. Den statlige avgangseksamen består av fire deler: eksamen i morsmål og litteratur (makedonsk, albansk eller tyrkisk), i matematikk eller fremmedspråk, i to valgfrie emner samt en fullført prosjektoppgave (Wikipedia 2013).

European Training Foundation (ETF) (Feiler, Holmes & Viertel 2009) bemerker at uteksamineringen, med unntak av enkelte deler av den statlige avgangseksamenen, ikke er utarbeidet på grunnlag av fastsatte kvalifikasjonskrav eller kunnskapsstandarder. Det som attesteres ved utløpet av utdanningen, er elevens deltagelse og hvilke karakterer vedkommende har oppnådd. Det spesifiseres ikke hvilken kompetanse eller spesifikke ferdigheter vedkommende har opparbeidet seg, og ifølge ETF er ikke dette “[...] in line with the European requirement for issuing Certificate or Diploma Supplements, and the qualifications obtained by individuals are hence not transparent and comparable within the country or across countries” (Feiler, Holmes & Viertel 2009, s. 6).

Respons Makedonia: Yrkesutdanning

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Feiler, L., Holmes, K., Viertel, E. (2009, 3. november). *EFT Country Analysis: The Former Yugoslav Republic of Macedonia*. Torino: European Training Foundation. Tilgjengelig fra [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/C12578310056925BC12576660034C4C8/\\$file/NOTE7XJDA8.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/C12578310056925BC12576660034C4C8/$file/NOTE7XJDA8.pdf) [lastet ned 19. august 2013]
- UNESCO, dvs. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2011, desember). *World Data on Education. 7th edition, 2010/11. Macedonia*. Genève: UNESCO. Tilgjengelig fra http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/The_Former_Yugoslav_Rep_of_Macedonia.pdf [lastet ned 19. august 2013]
- UNICEF (2010). *Education in the former Yugoslav Republic of Macedonia. Country Profile 2010*. New York: Unicef. Tilgjengelig fra http://www.unicef.org/ceecis/Macedonia_2010.pdf [lastet ned 20. august 2013]
- Wikipedia. *Matura in Macedonia* (sist endret 7. august 2013). Tilgjengelig fra http://en.wikipedia.org/wiki/Matura#Matura_in_Macedonia [lastet ned 20. august 2013]

Muntlige kilder

- Den norske ambassaden i Skopje. E-post 20. juni 2013.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Respons Makedonia: Yrkesutdanning